

Upton Sinclair

Şikago Mezbahaları

Türkçesi: Kıvanç Güney

Roman

2.

Jurgis işi hafife alırdı çünkü çok gençti. Şikago mezbahalarında çöküp giden adamların ve sonradan yaşadıklarının hikâyelerini anlatmışlardı ona; insanın tüylerini ürperten ama Jurgis'in gülüp geçtiği hikâyeler. Daha dört ay önce gelmişti ama gencecik, üstelik dev gibiydi. İçinden sağlık fışkırıyordu. Yenilmenin nasıl bir şey olduğunu hayal dahi edemezdi. "Tam sizin gibi adamlara göre," derdi, "*silpnas*, çelimsiz adamlar sizi; benim sırtım yere gelmez."

Jurgis bir çocuk gibiydi, köylü bir çocuk. Patronların bulmak istediği, bulamadıkları için sızlandıkları türden bir adamdı. Bir yere gitmesi söylendiğinde, oraya koşarak giderdi. O an yapacak bir işi yoksa, içindeki enerji fazlasıyla, olduğu yerde duramaz, dans ederdi. Bir grup adamla birlikte çalışıyorsa, gruptakiler ona göre hep fazla yavaş kalırdı ve onu sabırsızlığından, hareketsiz duramayışından tanıyabilirdiniz. En zor anlarından birinde fark edilmiş olmasının nedeni de buydu; Şikago'ya gelişinin ikinci gününde, Brown şirketinin "Orta Saat Dilimi İstasyonu" önünde en fazla yarım saat beklemişti ki patronlardan biri tarafından çağrılmıştı Jurgis. Bununla çok gururlanıyordu ve bu yüzden karamsarları tiye almaya eskisinden de meyilli olmuştu. Birlikte beklediği kalabalığın içinde orada bir aydır –hatta aylardır– bekleyen ve henüz çağrılmamış adamlar olduğunu söylemeleri boşunaydı. "Evet," diyordu, "ama nasıl adamlar? Bütün paralarını içkiye yatan, daha da içmeye doymayan, içi geçmiş serserilerle beş para etmez tipler. Bende bu kollar varken," diyerek sıkıdığı yumruklarını havaya kaldırır, dalgalanan kaslarını gözler önüne sererdi, "bu

kollar varken aklıktan ölmeme izin vereceklerine inanmamı mı bekliyorsunuz cidden?”

“Taşradan geldiğin,” diye yanıtlıyordu adamlar da, “hem de üçra bir köyden geldiğin o kadar belli ki.” Doğruydu da, çünkü Jurgis servet yapıp Ona’yla evlenebilmek için dünyaya yelken açmadan önce bırakın herhangi bir şehri, normal büyüklükteki bir kasabayı bile görmüş değildi. Babası, ondan önce de babasının babası ve efsaneye göre bütün ataları Litvanya’da İmparatorluk Ormanı olarak bilinen Brevolicz bölgesinde yaşamıştı. Burası bilinmeyen bir zamandan beridir soyluların özel avlanma alanı olan elli bin dönümlük bir araziydi. İçinde eski zamanlardan beri yerleşik olan çok az sayıda çiftçi vardı; onlardan biri de balta girmemiş ormanın ortasında açılmış üç dönümlük bir arazide hem kendini hem de çocuklarını ayakta tutmayı başarmış olan Antanas Rudkus’tu. Jurgis’ten başka, bir oğlu, bir de kızı vardı. Öteki oğlu askere alınalı on yılı geçmiş ve o günden beri ondan haber alan olmamıştı. Kızı evlenmiş ve yaşlı Antanas oğluluyla birlikte gitmeye karar verince araziyi onun kocası satın almıştı.

Jurgis, Ona’ya bir buçuk yıl önce, evden yüz elli kilometre kadar uzaktaki bir at panayırında rastlamıştı. Jurgis’in evleneceği filan yoktu; evlilik fikrine ancak budala bir erkeğin düşebileceği bir tuzak gözüyle bakarak gülerdi; fakat bu kez daha iki çift laf bile etmeden, en fazla beş altı kez karşılıklı tebessüm edildikten sonra, kendini utanç ve dehşetten mosmor olmuş bir yüzle Ona’nın annesiyle babasından onu başlık parası karşılığında kendisine eş olarak vermelerini isterken bulmuştu; babasının satması için panayıra gönderdiği iki atı teklif etmişti. Ama Ona’nın babası çetin ceviz çıkmıştı: Kızı daha çocuk yaştaydı, kendisi zengin bir adamdı ve kızını elde etmenin yolu bu olamazdı. Böylece Jurgis kırık bir kalple evine dönmüş, o ilkbahar ve yaz boyunca kendini işe verip Ona’yı unutabilmek için elinden geleni yapmıştı. Sonbaharda, hasat alındıktan sonra, bu işin böyle olmayacağını anlamış ve Ona’yla arasındaki tam iki haftalık yolu yürüyerek aşmıştı.

Orada beklenmedik bir durumla karşılaşmıştı; çünkü bu arada kızın babası vefat etmiş ve adamın malı mülkü alacaklıların elinde kalmıştı. Zaferin artık ulaşılabilir olduğunu gören Jurgis'in kalbi yerinden fırlamıştı. Ona'nun üvey annesi, Teta ya da Teyze dedikleri Elzbieta Lukoszaitte ve onun farklı yaşlardaki altı çocuğu vardı. Bir de çiftlikte çalışan, kavruk bir adamcağız olan erkek kardeşi Jonas. Ormandan yeni çıkmış olan Jurgis'e hepsi de çok mühim insanlar gibi geliyordu. Ona, okumayı ve Jurgis'in bilmediği daha birçok şeyi biliyordu; şimdiyse çiftlik satılmış ve aile sahipsiz kalmıştı. Dünyada tek sahip oldukları yaklaşık yedi yüz rubleydi ki üç yüz elli dolar ediyordu. Aslında bunun üç katı olacaktı ama mahkemeye çıkmışlar ve hâkim onların aleyhine karar vermiş, kararını değiştirmesi de aradaki farka mal olmuştu.

Ona evlenip yanlarından ayrılabilirdi ama bunu yapmazdı çünkü Teta Elzbieta'yı seviyordu. Arkadaşlarından birinin orada zengin olduğunu söyleyen, hep birlikte Amerika'ya gitmelerini öneren Jonas olmuştu. Kendi payına, o çalışırdı, çocuklar ve şüphesiz çocuklardan birkaçı da çalışırdı; bir şekilde geçinip giderlerdi işte. Amerika'yı Jurgis de duymuştu. Söylediklerine göre, insanın günde üç ruble kazanabileceği bir yerdi; üç rublenin değerini yaşadığı yerdeki fiyatlara göre biçen Jurgis derhal Amerika'ya gidip evlenmeye, üstüne üstlük bir de zengin olmaya karar vermişti. O ülkede zengin de fakirin de özgür olduğu söyleniyordu; ne askere gitmek zorunda kalacaktı ne de aşâğılık memurlara rüşvet vermek; orada canının istediğini yapabilir ve kendini herkesle eşit sayabilirdi. Amerika âşıkların ve gençlerin hayalini kurduğu bir yerdi. Yol parasını ödeyebildiğiniz takdirde bütün sorunlarınızı bitmiş sayabilirdiniz.

İlkbaharda gitmeyi planlamışlar ve Jurgis bu arada bir müteahhitle belli bir süreliğine anlaşma yaparak demiryolu yapımında çalışmak için bir grup adamla birlikte evden Smolnesk'e kadar yaklaşık altı yüz elli kilometre taban tepmişti. Pislik, kötü

yemekler, gaddarlık ve aşırı iş yükünün olduğu korkunç bir deneyimdi bu; ama Jurgis dayanmış ve bu işten de yüzünün akıyla, bir de ceketine dikili seksen rubleyle çıkmayı başarmıştı. Ne içki içmiş ne de kavga etmişti çünkü aklında sürekli Ona vardı; geriye kalan zamanlarda sessiz, kontrollü, söyleneni yapan, kolay kolay öfkeye kapılmayan, kapıldığı zamanlarda da tepesini attıran kişinin bunu tekrarlamamak için elinden geleni yapmasını sağlayan bir adam olmuştu. Parasını verdiklerinde kumarhanecilerle meyhanecileri atlatmış, bu yüzden onu öldürmeye kalkışmışlardı; ama Jurgis ellerinden kurtulmuş ve garip işlerde çalışarak, sürekli tek gözü açık uyuyarak eve dönmüştü.

Böylece yaz geldiğinde hep birlikte Amerika'ya doğru yola çıkmışlardı. Son anda Ona'nın kuzenlerinden biri olan Marija Berczynskas da onlara katılmıştı. Öksüz olan Marija çocukluktan beri onu sürekli döven, Vilniuslu zengin bir çiftçinin yanında çalışıyordu. Kendi gücünü denemek Marija'nın aklına ancak yirmi yaşındayken isyan edip adamı öldürmesine ramak kaldığında gelmiş, sonra da çiftlikten ayrılmıştı.

Grupta beşi yetişkin, altısı çocuk, on bir kişi vardı; aslında Ona biraz yetişkin biraz da çocuk sayılırdı. Yolculukları zor başlamıştı; onlara yardımcı olan aracı alçağın teki çıkmış, birkaç memurla birlikte tuzak kurmuş ve feci bir korkuyla yapıştıkları değerli paralarının büyük kısmını ellerinden almıştı. Aynı şey New York'ta da başlarına gelmişti; çünkü, ülkeyi tanımadıkları ve kendilerini uyaracak hiç kimseleri de olmadığı için mavi üniformalı birinin onları alıp götürmesi, bir otele yerleştirip esir tutması, kurtulabilmek için büyük meblağlar ödemelerini sağlaması tabii ki çok kolaydı. Otellerin kapılarında fiyat tabelalarının olması gerektiğini söyleyen kanun, tabelanın Litvanca olması gerektiğini söylemez.

Jonas'ın arkadaşı mezbahalarda zengin olduğu için, grup Şikago yolcusuydu. Bildikleri tek sözcük buydu: Şikago; en azından şehre ulaşıncaya kadar, bilmeleri gereken tek şey de buydu.

Derken, törensiz merasimsiz, vagonlardan paldır küldür indiklerinde, eskisinden daha iyi durumda değillerdi; öylece durarak uzakta yükselen büyük siyah binalarıyla Dearbon Caddesi'nin manzarasına bakakaldıklarında, gelmiş olduklarını, "Şikago" dedikleri zaman insanların bir yönü işaret etmektense neden şaşkın göründüğünü, güldüğünü ya da hiç ilgilenmeden yoluna devam ettiğini anlayamadılar. Acınası bir çaresizlikleri vardı; her şeyin ötesinde, herhangi bir resmi üniformalı gördüklerinde ölümcül bir dehşetle kalakalıyor, ne zaman bir polis görseler yolun karşısına geçip hızla uzaklaşıyorlardı. İlk gün sürekli sağır edici bir karmaşanın içinde dolaşırken tamamen kaybolmuşlardı; ancak geceleyin, bir evin kapısına sinmişken, sonunda bir polis tarafından fark edilip karakola götürülmüşlerdi. Sabahleyin bir tercüman bulunmuş ve hep birlikte götürülüp bir tramvaya bindirilmiş, bu arada yeni bir sözcük öğrenmişlerdi : "Mezbahalar." Bu maceradan sahip olduklarından daha fazlasını kaybetmeden kurtulacaklarını anladıklarında yaşadıkları sevinç tarif edilemezdi.

Oturup pencereden dışarı baktılar. Sonsuza kadar, kilometreler boyu –elli dört kilometre olduğunu bilmiyorlardı– uzayıp gidiyormuş gibi görünen, her iki yanında kesintisiz iki katlı ve sefil durumdaki küçük karkas yapıların olduğu bir caddede idiler. Görebildikleri bütün ara sokaklarda da durum aynıydı; ne bir bayır ne bir çukur, yalnızca sonsuza kadar uzayıp giden o aynı pis ve çirkin küçük yapılar vardı. Kuruyup çatlamış kıyıları boyunca köhne kulübelerin ve iskelelerin olduğu bir dereyi kesen tek tük köprüler; karmakarışık çapraz makasları, duman salan lokomotifleri ve birbiri ardına zangır zangır geçen yük vagonlarıyla, tek tük demiryolu geçitleri; tek tük büyük fabrikalar, sayısız penceleri olan ve bacalarından çıkan muazzam dumanlarla hem havayı hem de toprağı kirleten köhne yapılar. Ama bu fasılların ardından, o ıssız geçit töreni –kasvetli küçük binaların geçit töreni– her seferinde yeniden başlıyordu.